

Cititorilor noștri

Lucrarea pe care o supunem atenției cititorilor este rodul unei munci de ani și ani. Aceasta are un caracter aparte. Este un tip de lucrare de referință, ce poate fi supusă mereu criticii de specialitate, pentru că operează cu o selecție de personaje și personalități și, mai ales, deoarece este foarte dificil să cuprinzi într-un astfel de demers toate marile personalități ale istoriei. La acest impediment, se adaugă cronologia, care continuă să pună încă foarte multe probleme, legate mai ales de anii de viață, dar și caracterul contradictoriu și uneori incert al unor fapte și acțiuni ale personalităților și personajelor prezentate și care reies și din lucrările consultate.

Genul biografiei istorice, inclusiv în formulă romanțată, este astăzi foarte răspândit în cadrul științei istorice. În ultimii ani, au văzut lumina tiparului, inclusiv în România, numeroase lucrări istorice de acest gen, mai ales cu caracter monografic. Se simte însă lipsa unor lucrări de referință ample, deoarece, cu câteva excepții, care se pot număra pe degetele de la o mână, cărțile apărute nu pot fi considerate și instrumente de lucru utile istoricului sau necesare cititorului pentru o informare solidă. De aceea, am hotărât ca în acest peisaj, totuși, atât de aglomerat, să elaborăm un dicționar de personaje și personalități ale istoriei.

Din acest punct de vedere, lucrarea de față poate reprezenta, după părerea noastră, un prim pas către un instrument de lucru foarte util pentru elevi, studenți, profesori, specialiști în domeniu, dar și pentru publicul larg. Ea cuprinde scurte portrete de monarhi, șefi militari, oameni politici, suverani pontifi, înalți prelați și alți trăitori în istorie, care au contribuit în mod decisiv la conturarea deopotrivă a istoriei universale, cât și a celei românești, de-a lungul veacurilor. Dicționarul urmărește să realizeze un prim contact pentru cititor cu personalitatea care se dorește a fi cunoscută, urmând ca aceia care vor să aprofundeze informația să poată utiliza lucrări din bibliografia selectivă, atașată lucrării de față, sau alte surse, pe care le pot procura din bibliotecile publice. Scris alert, concentrându-se asupra esenței faptelor și făcând referire și la unele aspecte mai puțin cunoscute din viața personalității pusă sub lupă, dicționarul va fi, credem, nu numai ușor, dar și agreabil de parcurs.

Criteriile care au stat la baza acestei prime selecții a dicționarului au fost diferite. Dacă la unele dintre personaje a convins notorietatea, la altele, dimpotrivă, lipsa de informații actuale ne-a determinat să acționăm. În alte cazuri, am ales un personaj încercând prezentarea sa într-o nouă imagine, pe baza celor mai recente informații din domeniul istoric. Menționăm că lista personalităților incluse în acest dicționar a fost realizată și în strânsă legătură cu informația care ne-a fost accesibilă și pe care am considerat-o credibilă.

Lucrarea nu are un caracter exhaustiv și nici nu își propune să ofere toate detaliile legate de viața unei personalități, fiind doar o scurtă trecere în revistă a momentelor celor mai semnificative din viața acesteia, menită să ajute la conturarea unui portret util informării cititorilor noștri. Acolo unde am considerat că este util, am menționat principalele lucrări elaborate de respectiva personalitate sau am concluzionat, prin unele idei, esența individualității sale.

Pentru elaborarea acestui opus am consultat numeroase biografii, monografii istorice, jurnale, însemnări, memorii etc., dar am reținut în cadrul bibliografiei selectivă, în special, lucrările de referință. Pentru orice informații suplimentare ale cititorilor, legate de acest aspect, editura le poate pune la dispoziție adresele noastre de e-mail.

Sperăm că cititorii vor aprecia utilitatea unei astfel de lucrări, una dintre puținele de acest gen în România. Lor ne adresăm, la capătul unei munci de mai mulți ani, și, tot de la aceștia, așteptăm eventualele observații și sugestii.

Adresăm mulțumiri colectivului Editurii Didactice și Pedagogice și sponsorilor lucrării: Arin Stănescu, Vladimir Ursu, Adrian Ghika și Fundația „Coposu”.

Autorii

A

AARON, PETRU PAVEL (1709-1764), prelat și cărturar român din Transilvania. Era originar din familia Aron din Moldova. Fiu de preot, a făcut studii acasă, apoi la Școala de la Târnavia. Mai apoi, a trecut la studiul tainelor vieții religioase la Colegiul de Propaganda Fide de la Roma, unde a fost hirotonisit ca preot,

devenind un bun predicator și umblând din sat în sat. În 1743, s-a călugărit și a intrat în ordinul călugărilor basiliani. După un an, în 1744, a fost numit de Ioan Inochentie Micu (Klein) ca vicar episcopal al Episcopiei Unite de la Blaj, iar după trei ani, vicar al diocezei greco-catolice de Făgăraș. Între 1746-1747, relațiile sale cu Inochentie Micu au devenit contradictorii. În 1747, papa l-a numit vicar apostolic, în timp ce Inochentie se afla la Roma. După ce în 1751 scaunul de episcop unit al Transilvaniei a devenit vacant, ca urmare a renunțării lui Inochentie Micu, a candidat la această importantă poziție în ierarhia religioasă. În 1752, a fost numit în calitate de episcop (1752-1764), fiind recunoscut, în același an, de către Curtea de la Viena, iar peste un an, de către Benedict al XIV-lea, papă (1740-1758). A fost un spirit foarte credincios și a avut calități de ascet. A sprijinit ideile legate de romanitatea poporului român și de latinitatea limbii române. În perioada conducerii sale, s-a confruntat cu mișcarea condusă de călugărul Sofronie din Cioara (1757-1761), care a susținut reînnoirea ortodoxiei și care a fost reprimată dur de către generalul habsburg Buccow. De aceea, a fost considerat un instrument în mâna Habsburgilor și un prigonitor al ortodocșilor, fiind deseori atacat în scrierile teologice. S-a arătat preocupat de soarta clerului unit, în urma unui decret imperial acesta primind pământ. În același timp, a jucat un rol important în organizarea școlilor românești de la Blaj, un important centru cultural și religios al românilor, supranumit „mica Romă”. Astfel, în 1754, a sprijinit deschiderea primelor trei școli la Blaj – elementară, gimnaziu și seminar. Tot la Blaj, și-a deschis porțile un seminar teologic, pus sub conducerea călugărilor basiliani. De numele său

se leagă și fondarea Mănăstirii Bunavestire, unde a inaugurat un nou seminar teologic. În același oraș, a reînființat o tipografie (1747), aducând meșteri de la Râmnic, și a creat o bibliotecă. De numele său s-a legat și ridicarea mănăstirii și a bisericii unite de la Alba Iulia. A edificat pe cheltuiala sa bisericile de la Bistra și Rășinari. S-a manifestat ca un spirit religios și iubitor al științei și culturii. Totodată, a sprijinit restaurarea unor monumente religioase. În ultimii ani de viață, a început traducerea în limba română a *Bibliiei*, după Vulgata, lucrare rămasă în manuscris și care a fost tipărită în anul 2005, cu eforturile deosebite ale Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române și ale Institutului de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca. După moarte și-a lăsat averea Seminarului de la Blaj. A murit la Baia Mare și a fost înmormântat la Blaj.

ABBAS, FERHAT (1899-1985), om politic algerian. Era fiul unui funcționar public. A făcut studii de chimie și farmacie la Philippeville și Constantine. A început să practice meseria de farmacist la Sétif, unde a fost ales și consilier general și municipal. În 1924, a pus bazele Asociației Studenților Musulmani

din Africa de Nord, fiind unul dintre liderii săi (1927-1931). S-a afirmat drept unul dintre cei mai importanți lideri ai mișcării de eliberare națională din Algeria, îndreptată împotriva dominației coloniale franceze. S-a plasat însă de la început pe poziții moderate, cerând integrarea politică a elitei indigene (1936). Astfel, a pus bazele Uniunii Populare Algeriene (1938). În 1939, s-a înrolat voluntar în armata franceză, dar după înfrângerea Franței de către naziști (1940), a trecut pe poziții mai radicale. Astfel, în 1943, a publicat *Manifestul către poporul algerian*, criticat de guvernul francez în exil, în care a solicitat îmbunătățirea statutului musulmanilor în Algeria. După 1945, s-a remarcat printr-o politică moderată și conciliantă. Astfel, în 1946, a devenit deputat în Parlamentul de la Paris, iar peste doi ani, în Adunarea Algeriei.

S-a alăturat apoi Frontului de Eliberare Națională a Algeriei (1956). A activat la Cairo, alături de Ahmed Ben-Bella, pentru organizarea unui guvern provizoriu al Algeriei. Prim-ministru al guvernului provizoriu al Algeriei, reunit în exil la Tunis (1958-1961). Președintele Adunării Naționale Constituante (1962-1963). A demisionat după un an, în semn de protest față de dominația excesivă a Frontului de Eliberare Națională. S-a manifestat ca un apărător îndârjit al instituțiilor parlamentare și, mai apoi, un critic acerb al politicii autoritare a președintelui Ahmed Ben-Bella. Ulterior, a căzut în dizgrație, fiind exclus din Frontul de Eliberare Națională și i s-a stabilit domiciliu obligatoriu (1963-1965; 1976-1977), fiind apoi obligat să plece în exil. Cu puțin timp înainte de moarte, a fost reabilitat și i s-a permis să se întoarcă în țară. Lucrări: *Autopsie d'une guerre*.

ABD EL-KADER (ABD AL-QADIR; SIDI-EL-HADJI OULED MAHIDDIN; IBN MUHAYI

AL-DIN-AL-HASANI) (1808-1883), teolog, lider politic și militar arab. Era originar dintr-o familie de musulmani, care a condus un lăcaș religios islamic și a pretins că își avea originile în califii Fatimizi. A primit în familie o strălucită educație religioasă, devenind teolog.

Emir de Mascara, în Algeria (1832-1847). S-a afirmat ca un inamic înverșunat al Franței în perioada cuceririi Algeriei și a condus lupta împotriva dominației coloniale franceze – „războiul sfânt” (Jihad) (1832-1834; 1835-1837; 1840-1847). A urmărit constituirea unui stat algerian bazat pe Islam. În 1832, calitățile sale militare și politice au făcut să fie proclamat sultan, cu sprijinul unui lider religios local, Mahieddin, de către unele triburi din zona Oran. În 1833, a fost silit să bată în retragere în fața generalului Boyer, sub zidurile Oranului. Prin tratatul din 1834 cu generalul Desmichels, a primit titlul de comandant al „credincioșilor” din zona Oranului și i s-a recunoscut autoritatea în zonele din estul țării. A organizat o armată de 10 000 de soldați, a ridicat forturi și și-a stabilit capitala la Tiarat (Tagdempt), devenit centrul unui stat bazat pe principiile religiei islamice. Astfel, a încercat să introducă egalitatea între membrii triburilor, în detrimentul privilegiilor conducătorilor războinici. Francezii au luat lupta, dar, fiind atacat prin surprindere,

generalul Camille Trezel a fost nevoit să capituleze la Macta (1835) și la Rachgoun (1836). Atacat de forțe militare net superioare, Abd El-Kader a fost nevoit însă să evacueze Mascara (1835), cucerită de mareșalul Clauzel, dar a continuat lupta. Profitând de neînțelegerile de la nivelul comandamentului francez, între Bugeaud și Dauremont, după discuții cu generalul Bugeaud, a obținut, prin tratatul de la Tafna (1837), recunoașterea sa ca lider al provinciilor Oran și Titteri. Astfel, și-a impus autoritatea asupra triburilor din zona Chelial, apoi în zona Saharei. A pedepsit dur tribul Koulongli din Zouatna, pentru că a recunoscut stăpânirea franceză. În 1839, a reînceput războiul contra francezilor și a încheiat o alianță cu Abd Er-Rahman ibn Hișam, sultanul Marocului (1822-1859). După numeroase lupte, a obținut victoria de la Mitidja (1839), unde au fost masacrați numeroși coloniști creștini. Disponând de forțe militare ce numărau 100 000 de oameni, bine înzestrați cu armament modern, generalul Bugeaud, devenit între timp și guvernator, a reușit să cucerească toată Algeria și să îi supună triburile. Abd El-Kader s-a refugiat în Maroc, fiind sprijinit de sultanul aceluși stat, Mawlana Abd Er-Rahman (1822-1859). După bombardarea de către francezi a orașelor marocane Mogador și Tanger și înfrângerea armatei marocane la Isly (1844), a fost însă silit să părăsească alianța cu Marocul. A dus un război de gherilă cu francezii, dar a fost silit să se refugieze din nou în Maroc. De această dată, sultanul i s-a arătat ostil. De aceea, Abd El-Kader a revenit în Algeria, dar a fost înfrânt decisiv la Sidi Brahim (1846). La 23 decembrie 1847, s-a predat generalului Lamoricière, care l-a întemnițat, deși emirul a dorit să se retragă în Siria sau Egipt. A fost închis, din 1847, pe rând, la Malgoue, Pau și Amboise. În 1852, Napoleon al III-lea, împărat al Franței (1852-1870), a decis să-l elibereze. Ulterior s-a stabilit în Imperiul Otoman, mai întâi la Bursa (1853), dar după un cutremur a plecat la Damasc, unde s-a consacrat studiului teologiei musulmane. Din anul 1855 și până la moarte, a trăit la Damasc. Aflat în exil, în 1864, a aderat la Francmasonerie. A luptat pentru apărarea drepturilor creștinilor maroniți din Liban, cu prilejul răscoalei din 1860, ceea ce i-a adus Ordinul „Legiunii de Onoare”. Fiind considerat părintele națiunii algeriene, rămășițele sale pământești au fost aduse în 1966 în Algeria. Universitatea și moscheea din Constantine îi poartă numele.

Glosar de termeni istorici

A

ABATE (provine din aramaică: *aba* = tată) – Superior al unei abații; conducător al unei mănăstiri catolice în Evul Mediu.

ABDICARE – Decizia unui suveran de a renunța la tron, de bunăvoie sau silit.

ABOLIRE – Desființarea, de bunăvoie sau silită, într-un context istoric dat, a unei instituții, a unei uzanțe sau a unei stări social-politice.

ABOLIȚIONISM – Mișcare social-politică în secolele XVIII–XIX în Anglia, Franța, S.U.A., care a militat pentru desființarea instituției sclaviei și a comerțului cu negri.

ABROGARE – Principiu al vieții politice și al dreptului internațional, ce prevede scoaterea din vigoare a unui act normativ, total sau parțial, printr-o dispoziție legală.

ABSOLUTISM – Regim politic, caracterizat prin concentrarea puterii supreme în stat în mâinile monarhului.

ACÂNGII (AKÂNCII) (turc.) – Trupe de cavalerie din armata otomană. Erau destinate incursiunilor și jafului în teritoriile inamicului.

ACREDITARE – Procedură de numire a unei persoane într-o funcție diplomatică într-o țară străină.

ACROPOLĂ (gr. *akros* = înalt; *polis* = cetate) – O zonă întărită a unui polis în Antichitate.

ACTIVISM – Tactică de luptă, utilizată de către mitropolitul Transilvaniei Andrei Șaguna (1809-1873) și Partidul Național Român din Banat, condus de Alexandru Mocioni (1841-1909), care au sperat că, prin participarea la viața politică, vor obține recunoașterea drepturilor naționale ale românilor din Transilvania.

ACȚIUNI – Hârtii de valoare, titluri corespunzând unei părți din proprietatea unei societăți, care dau dreptul proprietarului, în conformitate cu dreptul de proprietate, să primească dividende.

ACULTURAȚIE – Termen utilizat în secolul al XX-lea pentru a desemna preluarea, în mod liber sau forțat, de către o comunitate a unor elemente de cultură materială și spirituală sau a întregii culturi a unei

comunități aflate pe o treaptă superioară de dezvoltare.

AD-HOC (lat. = anume pentru acest scop) – Se referă la un organism constituit pentru a exercita o misiune determinată în timp în plan juridic, privește numirea de către stat a unui judecător, pentru a se ocupa de instrumentarea unui caz.

AD INTERIM (lat. = între timp) – Titlul purtat de către însărcinatul cu afaceri, care ține locul titularului unei misiuni diplomatice. Termenul se aplică și pentru cel care deține pentru un anumit timp un portofoliu guvernamental.

ADUNAREA NORODULUI – Oastea lui Tudor Vladimirescu (1780-1821) în Revoluția de la 1821.

ADUNAREA ȚĂRII – Adunare reprezentativă, în secolele XIII–XIX, în Țara Românească și Moldova. Era convocată periodic, între secolele XV–XVI, pentru a dezbate probleme importante ale politicii interne și externe.

ADUNĂRILE OBȘTEȘTI – Adunări reprezentative în Evul Mediu în Transilvania. Reuneau reprezentanți ai nobilimii, clerului superior, orășenimii bogate, țăranilor liberi și erau convocate de voievodul Transilvaniei sau de regele Ungariei.

AGĂ (turc.) – Înalt demnitar otoman, precum comandantul ienicerilor și șeful eunucilor de la Palatul Imperial de la Constantinopol.

AGER PUBLICUS (lat.) – Pământul public, provenit din exproprieri și cuceriri în Italia și în provinciile statului roman.

AGORA – Piața publică în orașele din Grecia antică.

AGRESIUNE – Atac armat al unui stat împotriva altuia, cu scopul de a-l cucerii și a obține avantaje economice și teritoriale. E incompatibil cu principiile dreptului internațional.

AHIDNAME (turc.) – Tratat, diplomă de privilegii în Imperiul Otoman.

ALA – Unitate auxiliară de cavalerie în armata imperială romană, cu un efectiv între 500 și 1 000 de soldați.

ALBGARDIȘTI – Nume generic pentru cei ce au luptat împotriva Sovietelor și a bolșevicilor în Războiul civil din Rusia (1918-1920).

ALBINĂRIT – Dare bazată pe produsele apicole (a 10-a parte din producție) în Transilvania și Țara Românească în Evul Mediu.

ALODIU – Proprietate funciară, lipsită de sarcini servile sau vasalice, ereditară, necondiționată, între secolele V–XI în Apusul Europei.

ALOGENI (gr. *allos* = alt; *ghenos* = neam) – Cei ce se deosebesc, prin naștere și origine etnică, de majoritatea populației de pe teritoriul pe care trăiesc.

ALTEȚĂ – Titlu și termen de adresare pentru principii unei familii domnitoare. Deseori, termenul a desemnat moștenitorul tronului.

AMBASADOR – Diplomatul cu cel mai înalt rang, care conduce o reprezentanță diplomatică, îl reprezintă pe șeful statului care l-a trimis pe lângă cel al statului în care a fost acreditat.

AMBUSCADĂ – Loc amenajat de o subunitate militară, în vederea surprinderii inamicului.

AMENDAMENT – Propunere de modificare, adăugire a unui proiect legislativ, text de lege, rezoluție, statut, constituție, în planul relațiilor internaționale.

AMERINDIENI – Populații băștinașe, de rasă mongoloidă, din Lumea Nouă, cu care spaniolii au venit în contact în timpul cuceririlor din secolul al XVI-lea, când au fost, în mare parte, exterminate.

AMNISTIE – Act al puterii de stat, ce prevede iertarea pedepselor și înlătură răspunderea penală, dar și consecințele condamnării pentru diferite categorii de infracțiuni.

ANABAPTIȘTI – Sectă protestantă radicală, a cărei învățatură s-a răspândit în secolul al XVI-lea în Germania, Elveția și Țările de Jos.

ANAFORA – Raport scris al dregătorilor domnești sau al divanului, adresat și domnitorului în Evul Mediu în Țara Românească și Moldova, în legătură cu o problemă administrativă și judecătorească, prin care se comunicau concluziile unor cercetări și se sugerau soluții.

ANAHORET – Călugăr care decide să trăiască în solitudine, pentru a deprinde mult mai bine esența învățaturii religioase. Este sinonim cu *ermit*.

ANALE – Scriere în care evenimentele istorice au fost înregistrate pe ani, cu indicarea perioadei de timp.

ANARHIE – Stare de dezordine, agitație internă, haos într-o țară sau o instituție.

ANARHISM – Teorie și mișcare politică bazate pe desființarea statului pe cale violentă și înlocuirea acestuia cu o federație de mici asociații, organizate pe baze egalitariste.

ANATEMĂ – Pedepsă pronunțată de către Biserica creștină pentru încălcarea privilegiilor și a învățăturilor religioase. Ea putea merge până la excluderea din sânul comunității creștine.

ANGLICANISM – Religie protestantă, apărută în secolul al XVI-lea în Anglia. Bazele acesteia au fost puse de către Henric al VIII-lea Tudor (1509-1547), prin *Actul de Supremație* (1534).

ANIMISM – Concepție religioasă ce atribuie forțelor naturii un caracter divin.

ANSCHLUSS (germ. = alipire) – Se referă la anexarea la 10 martie 1938 a Austriei la Reichul nazist, în conformitate cu planul lui Adolf Hitler (1889-1945) de a aduce în cadrul aceluiași stat pe toți vorbitorii de limba germană.

ANTICLERICALISM – Ostilitate față de creșterea influenței Bisericii în problemele de stat, învățământ, de conștiință, respingere a amestecului clerului în viața publică.

ANTIPAPĂ – Rival al episcopului de la Roma, nerecunoscut de Biserica Catolică, alegerea nefiind canonică, devenit ulterior papă. Sunt cunoscuți 45 antipapi.

ANTISEMITISM – Atitudine ostilă față de evrei, din motive religioase, rasiste, economice și politice. A constituit o formă a intoleranței politice și religioase în Evul Mediu în Germania și Spania, în Epoca Modernă în Rusia, Franța, în Germania nazistă. De la practici discriminatorii, precum lipsirea de drepturi, s-a ajuns la forma extremă – exterminarea (Holocaustul).

APARTHEID – Termen în limba afrikaans, care se traduce prin *rasă separată*. Se referă la regimul politic dintre 1948-1991 din Africa de Sud, caracterizat printr-o strictă segregare rasială și discriminare a populației de culoare, lipsită de cele mai elementare drepturi.

APOSTAZIE – Politica unor suverani sau atitudinea unor comunități sau indivizi de a renunța public la o credință religioasă.

APOSTOLI – Nume dat discipolilor lui Iisus Hristos, care au predicat învățătura creștină în rândul unor comunități.

APROD – Slujbaș la Curtea Domnească, în Evul Mediu, în Țările Române. Era recrutat dintre feciorii boierilor care doreau o dregătorie.

Bibliografie selectivă

- Abbot, Elizabeth, *O istorie a amantelor*, București, 2005
- Abbot, Elizabeth, *Istoria celibatului*, București, 2005
- Accoce, Pierre; dr. Rentchwick, Pierre, *Acești bolnavi care ne guvernează*, Craiova, 1993
- Albumul cabinetului Gheorghe Tătărăscu al P.N.L.*, București, 1936
- Albumul ilustrat al cabinetului Carp – O pagină aleasă din istoria României*, București, 1911
- Albumul ilustrat al Partidului Național Liberal*, București, 1914
- Albumul Partidului Conservator din România*, Ediție G. Eremia, București, 1912
- Anuarul presei române și al lunei politice 1907-1912*, București, 1914
- Alexandrescu, Ioan; Bulei, Ion; Mamina, Ion; Scurtu, Ioan, *Enciclopedia partidelor politice din România 1862-1994*, București, 1995
- Alexandrescu, Ioan; Bulei, Ion; Mamina, Ion; Scurtu Ioan, *Enciclopedia de istorie a României*, București, 2000
- Alexandrescu, Ioan; Stoica, Stan, *România după 1989. Mică enciclopedie*, București, 2006
- Apostol, Stan; Iosa, Mircea, *Liberalismul politic în România*, București, 1996.
- Avram, Arina, *Femei celebre, Mică enciclopedie*, București, 2001
- Avram, Arina, *Femei celebre, Mică enciclopedie*, vol II București, 2005
- Axelrod, A.; Phillips C., *Dictatori și tirani*, București, 2002
- Bartoș, Olimpiu, *Biografia românești ale lui Ubicini*, Cluj, 1932
- Bălăceanu-Stolnici, Constantin, *Saga Bălăcenilor*, București, 2000
- Bărbați ai datoriei 1848-1849, Mic dicționar*; coordonator Maria Totu, București, 1984
- Bărbați ai datoriei 1877-1878, Mic dicționar*; coordonator Florian Tucă, București, 1979
- Bărbați ai datoriei 1944-1945, Mic dicționar*; coordonator col. Leonida Loghin, București, 1985
- Barbu, Gabriel, *Nicolae Krețulescu*, București, 1964
- Barbul, Gheorghe, *Al treilea om al Axei*, Iași, 1992
- Bărbulescu, Mihai; Deletant, Dennis; Hitchins, Keith; Papacostea, Șerban; Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, București, 1998
- Behr, Edward, *Sărută mâna pe care nu o poți mușca*, București, 1999
- Bennazzi, Natale; D' Amico, Matteo; *Istoria secretă a Inchiziției*, București, 2007
- Bennett, G. H., *Președinții americani 1845-2004*, București, 2005
- Bercea, Marilena; Părvulețu, Dan, *Mic dicționar de personalități*, vol. I, *Antichitatea. Evul Mediu. Renașterea*, Râmnicu Vâlcea, 1999
- Berindei, Dan, *Portrete istorice*, București, 2001
- Berstein, Serge; Milza Pierre, *Istoria Europei*, 5 volume, Iași, 1998
- Berstein, Serge; Milza Pierre, *Istoria secolului XX*, volumul I, 1900-1945, volumul II, 1945-1973, volumul III, *După 1973*, București, 1998
- Bertaud, Jean-Paul, *Histoire du Consulat et de l'Empire*, Paris, 1992
- Bezviconi, Gheorghe, *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru*, ediția a II-a, București, 2004
- Bezviconi, Gheorghe, *Profiluri de ieri și de azi*, București, 1943
- Biographie des hommes vivantes*, 10 volume, Paris, 1816-1827
- Biographie nouvelle des contemporaines ou dictionnaire historique de tous les hommes*, 20 volume, Paris, 1820-1825
- Biographien zur Weltgeschichte Lexikon*, Hrsg. Tillman Heinz, Berlin, 1989
- Biographisches Lexikon zur Deutschen Geschichte*, Berlin, 1971
- Biographisches Lexikon zur Weltgeschichte*, Ed. by Herzfeld H., Frankfurt/Main, 1970
- Biserica întemnițată. România 1944-1989. Dicționar*, coordonator Paul Caravia, București, 1998
- Bițfoi, Dorin-Liviu, *Petru Groza, ultimul burghez*, București, 2004
- Blackwell Companion to Enlightenment*, Ed. by Yolton John W., London, 1992
- Bogdan, Henry, *Histoire des Habsbourgs, Des origines à nos jours*, Paris, 2002
- Boia, Lucian, *Mari istorici ai lumii*, București, 1978
- Boivin, Michel, *Istoria Indiei*, București, 2003

- Bossy, Raoul, *Amințiri din viața diplomatică*, 2 volume, București, 1993
- Bouquet, Jean-Jacques, *Istoria Elveției*, București, 2001
- Bricard, Isabelle, *Dicționarul oamenilor celebri în fața morții*, București, 2001
- Bricard, Isabelle, *Dinastiile domnitoare ale Europei, Istorie, Genealogie, Alianțe, Putere, Destine, Cronologii*, București, 2004
- Brownstone, David; Franck, Irene, *Enciclopedia războaielor*, București, 2005
- Bulei, Ion, *Sistemul politic al României moderne, Partidul Conservator*, București, 1987
- Bulei, Ion; Badea-Păun, Gabriel, *Monarhii Europei, Marile modele 1848-1914*, București, 1997
- Bulei, Ion, *Lumea românească la 1900*, vol. II, București, 2006
- Buzatu, Gheorghe, *Războiul mondial din 1939-1945*, Iași, 1995
- Buzatu, Gheorghe; Ciucanu, Constantin; Sândache, Cristian, *Radiografia dreptei românești 1927-1941*, București, 1996
- Carbonnel, Charles-Olivier, *Une histoire européenne de l'Europe*, 2 volume, Toulouse, 2000
- Carol, Anne; Garrigues, Jean; Ivernel, Martin, *Dicționar de istoria secolului XX*, București, 2000
- Carol I al României, *Jurnal (1881-1887)*, ediție de Vasile Docea, vol. I, Iași, 2007
- Carpentier, Jean; Lebrun, François, *Istoria Europei*, București, 1997
- Carpentier, Jean; Lebrun, François, *Istoria Franței*, Iași, 2001
- Castellan, Georges, *Histoire des Balkans XIV-e – XX-e siècles*, Paris, 1991
- Cassius, Dio, *Istoria Romană*, București, 1973
- Călinescu, Armand, *Însemnări politice*, București, 1990
- Căuș, Bogdan, *Figuri de armeni din România, Dicționar*, ediția a II-a, București, 1998
- Căzănișteanu, Constantin; Pandrea, Adrian; Zodian, Vladimir, *Comandanți militari. Dicționar*, București, 1983
- Carol II, *Între datorie și pasiune, Memorii*, 6 volume, București, 1995-2002
- Chambers Biographical Dictionary*, 2 volume, Edinburgh, 1985
- Ciachir, Nicolae, *Istoria slavilor*, București, 1998
- Cioroiu, Mircea, *O viață de prestigiu: Alexandru Averescu, Mareșal al României*, București, 1978
- Cizek, Eugen, *Seneca*, București, 1972
- Cizek, Eugen, *Tacit*, București, 1974
- Cizek, Eugen, *Istoria Romei*, București, 2002
- Clot, André, *Mahomed II, Cuceritorul Bizanțului*, București, 2002
- Columbia Encyclopedia*, ed. by Bridgewater William and Kurtz Seymour, New York, 1973
- Craveri, Benedetta, *Amante și regine*, București, 2006
- Cristian, Vasile, *Istoria Asiei*, București, 2002
- Crișan, Gheorghe, *Piramida puterii. Oameni politici și de stat din România (23 august 1944-22 decembrie 1989)*, București, 2001
- Cronologie universală*, București, 1997
- Cuppi, Will, *Biografi necenzurate ale unor oameni celebri*, București, 2008
- Deletant, Dennis, *Aliatul uitat al lui Hitler. Ion Antonescu și regimul său, 1909-1944*, București, 2008
- Damé, Frédéric, *Bucureștiul în 1906*, Pitești, 2007
- Daskov, S.B., *Dicționar de împărați bizantini*, București, 1999
- Davies, Norman, *Europe, A History*, London, 1997
- Decei, Aurel, *Istoria Imperiului Otoman*, 3 volume, București, 1978
- Dedeoglu, Abdulkadir, *The Ottomans*, Istanbul, 2007
- Diaconovici, Corneliu, *Enciclopedia română*, 3 volume, Sibiu, 1898-1904
- Diamandi, Stere, *Galeria oamenilor politici*, Editura Gesa, București, 1991
- Dictionnaire critique de biographie et de l'histoire*, Paris, 1867
- Diccionario de historia de España*, 3 volume, Madrid, 1968-1969
- Dictionnaire de l'Ancien Régime*, sous la direction de Lucien Bely, Paris, 2002
- Dictionnaire de l'histoire de la France*, sous la direction de Jean-François Sirinelli, Paris, 2006
- Dictionnaire des personages historiques*, sous la direction de Voisin Jean-Louis, Paris, 1981
- Dictionnaire des biographies*, sous la direction de Pierre Grimal, Paris, 1958
- Dictionnaire des biographies*, 5 volume, Paris, 1992
- Dictionnaire des Ministres des Affaires Étrangères de France 1589-2004*, sous la direction de Lucien Bely, Laurent Theis, Georges-Henri Soutou, Maurice Vaisse, *Histoire du 20ème siècle*, Paris, 2005
- Dictionnaire d'histoire de Belgique*, Bruxelles, 1988